

T. B. M. M.**TUTANAK DERGİSİ****107 nci Birleşim****29 Haziran 2004 Salı**

6. - *Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/827)(S.Sayısı : 618) (xx)*

BAŞKAN - Komisyon?.. Yerinde.

Hükümet?.. Yerinde.

Komisyon raporu 618 sıra sayısıyla bastırılıp dağıtılmıştır.

Tasarının tümü üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Trabzon Milletvekili Sayın Akif Hamzaçebi; buyurun.

CHP GRUBU ADINA MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı nedeniyle söz almış bulunuyorum; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu tasarı, bugüne kadar bütçe sistemimizde yer alan ve bütçenin birlik ilkesine aykırılık oluşturan çeşitli hükümlerin, birlik ilkesi çerçevesinde ortadan kaldırılmasını düzenliyor. Hepinizin bildiği gibi, bütçenin birlik ilkesi gereği, devletin bütün gelirleri bütçeye girer, bir havuzda toplanır ve havuzda toplanan bu gelirlere, kurumlara, ihtiyaçları ölçüsünde ödenekler verilir. Hiçbir zaman, bir gelir, belli bir harcamanın karşılığını oluşturmak üzere bir kurumun bütçesine gelir ve ödenek kaydedilmez; ama, özellikle, Türkiye'de, 1980 sonrası yaşadığımız dönemde, öncelikle bütçenin çok temel ilkeleri yanında, bu birlik ilkesine aykırı olarak birçok düzenleme yapılmıştır. Hatırlayacaksınız, öncelikle bütçenin genel harcama disiplini bozan fonlar ihdas edilmişti. Genel harcama düzeninin ve genel malî kontrol sisteminin dışına çıkan fonlar, idarelerin elinde, genel bütçeyi, bütçe sistemini, bütçe disiplini bozan uygulamanın birer araçları haline gelmişti.

Başlangıçta, birtakım yatırım harcamalarının finansmanı amacıyla ihdas edilen fonlar, giderek gelişmiş, hemen her kurumun fon ihdas etmesi gibi bir sonucu yaratmıştı. Fon uygulamasının sonucu, bütçe dışında, neredeyse, bu bütçenin zaman zaman yüzde 50'sine yakın oranlara ulaşan büyüklükte ikinci bir bütçe oluşmuştu. Malî disiplini bozan bu fon uygulamalarına, 2000 yılından bu yana, 2000, 2001, özellikle 2002 yıllarında son verilmiş ve bugün, bütçe içi veya bütçe dışı sadece 6 fon kalmıştır.

Fon kuramayan idareler, özel gelir ve özel gider veya özel ödenek kaydı dediğimiz, bugün görüşmekte olduğumuz tasarıya konu olan düzenlemeleri ihdas etmişlerdi. Buna göre de, kurumların belli gelirleri, o kurumların belli harcamalarını karşılamak üzere o idarelerin bütçelerine özel ödenek olarak kaydediliyordu. Bu da bütçe disiplini bozan bir uygulamadır ve bunların 2004 yılı rakamsal tutarının 3,7 katrilyon liraya ulaştığını görüyoruz. Demek ki, fonlar dışında bütçe disiplini bozan ikinci uygulama, bu özel gelir ve özel ödenek kaydı

uygulamasıydı; bu uygulamaya da belli istisnalar haricinde son verilmesi son derece doğrudur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tabii ki, bütçeye ilişkin bu uygulamayı, bu tasarımı konuşurken, doğal olarak, bütçenin genel dengelerini de tekrar gözden geçirmemiz, değerlendirmemiz gerekir. Örneğin, görüşmekte olduğumuz bu tasarıda yatırımlara ilişkin bazı hükümler de yer almaktadır. Double yol veya bölünmüş yol olarak isimlendirdiğimiz yatırımların finansmanına ilişkin olarak ilgili kurumların taşınmaz satışlarından elde ettikleri gelirlerin, kendi bütçelerinde, bölünmüş yolun finansmanında kullanılmak amacıyla, tekrar özel gelir ve özel ödenek kaydı uygulamasına, tabii, belli bir sınırla -zannediyorum 31.12.2007 tarihine kadar- devam edilecektir; ancak, bölünmüş yolda bu ihtimam gösterilirken, diğer yatırımlarda durum nedir, bunu dikkatinize sunmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, 2003 yılı bütçe sonuçları, yatırımlar açısından, toplam 7,2 katrilyon liralık bir yatırım harcamasıyla sonuçlanmıştır. 2002 yatırımlarına baktığımızda, 2002 yatırım tutarının 6,8 katrilyon lira olduğunu görüyoruz ve 2004 yılı program hedefinin de 2003 ve 2002'den daha az olarak, 6,4 katrilyon lira olduğunu görüyoruz.

Kamu, faizdışı fazlayı tutturabilmek için önemli ölçüde yatırım harcamalarından kesinti yapmaktadır. Ekonomide 2002 yılından bu yana yaşadığımız bir büyüme süreci var. 2002-2003 yılları büyümeyle sonuçlandı. Yine, 2004 yılı yıl sonu büyüme hedefinin de olumlu olduğunu biliyoruz; ancak, bu büyümenin kalıcı olabilmesi, her şeyden önce, kamunun kendisine düşen yatırımları yapmasına bağlıdır. Yüzde 6,5 oranındaki faizdışı fazlayı tutturabilmek için, her ne pahasına olursa olsun, yatırımlardan tasarruf etmek, yatırımları kısmak, büyümenin sürdürülebilir olmasını tehlikeye atmaktadır.

Rakamları izliyoruz, kapasite kullanım artışı ekonomide 2002 yılından beri artıyor ve sınıra gelmiş durumda. Bundan sonra büyümenin olabilmesi, ilave kapasite artışının yaratılmasına bağlıdır. İlave kapasite artışı yaratmak, ekonomide büyümeyi sürdürülebilir kılmamanın tek yoludur. Bu kapasite artışını yaratmak ekonomideki büyümeyi kalıcı kılmak mümkün değildir. Bu yapılmazsa, hepimizin bildiği gibi, ekonomideki büyüme, istihdam yaratmayan, tam tersine işsizlik yaratan bir büyüme olur. İşsizlik rakamlarını tekrar sizlerin dikkatine sunmayı fazlalık görüyorum; ancak, hepimiz biliyoruz ki, 2001 yılından bu yana; yani, kriz olan 2001 yılından bu yana işsizlik oranında ve işsiz sayısında azalma değil, tersine, artış vardır. Büyümenin olduğu 2002-2003 yıllarında bile işsiz sayısında bir artış görüyoruz, işsizlik oranında bir azalma görmüyoruz. Bunun nedeni, kamunun kendisine düşen yatırımları yapmaması, bunlardan vazgeçmesidir. Bu temel politika tercihinin yanlış olduğunu söylemek istiyorum.

Esasen, faizdışı fazla uygulamasında Türkiye'nin yeni bir anlayışa geçmesi gerekir. Yüzde 6,5 oranındaki faizdışı fazla, hepimizin bildiği gibi, bütçenin, faiz dışında kalan harcamalarının gelirlerden az olması, yani, gelirlerin, faiz dışındaki harcamalardan, gayri safî millî hâsılanın yüzde 6,5'i oranında fazla olması demektir; ancak, bu oran hesaplanırken, yatırım harcamaları, cari harcamalar gibi değerlendirilmektedir. Yatırım harcamalarını, cari harcama, tüketim harcaması gibi değerlendirirsek yanlış sonuçlara ulaşırız. Cari harcama karşılığında kamunun aktifine hiçbir şey girmez; ama, yatırım harcaması karşılığında kamunun aktifine bir varlık girer. Bir harcama yaparsınız, karşılığında, aktifinize başka varlıklar girer, hastane

binası girer, hükümet konağı girer, baraj girer, santral girer; kamu hangi yatırım yapıyorsa, karşılığında o girer. O nedenle, faizdışı fazla hesabında, Türkiye'nin, kesinlikle, yatırım harcamalarını yeni bir anlayışla ele alarak, cari harcama sınıfına sokmaktan kurtarması gerekir. Faizdışı fazladaki 1 puanlık bir azalma ve bunun yatırıma yöneltilmesi, yaklaşık 4,2 katrilyon liralık ilave kaynak demektir.

Hükümet, IMF'yle yeni görüşmeler yapıyor, 2005 yılı şubatında sona erecek mevcut stand-by anlaşmasının yerine konulacak olan yeni bir anlaşmanın müzakeresini yapıyor. Anlaşmanın nasıl sonuçlanacağını bilmiyoruz; ancak, faizdışı fazla konusunda, kesinlikle, Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun, ekonominin ve toplumun sırtında yük oluşturmayacak yeni bir faizdışı oranının, yatırım harcamalarını dikkate alan, cari harcama olarak saymayan yeni bir faizdışı fazla oranının tespit edilmesi gerekir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yüksek faizdışı fazla oranı konusundaki görüşmelerin ve 2005 yılı uygulamasının ne olacağını, tabii ki şu anda bilmiyoruz; ancak, ekonominin yaşamakta olduğu bu süreçte bir de cari açık tehlikesi var, hepiniz biliyorsunuz. Cari açık tehlikesine karşı Türkiye'ye önerilecek olan yöntem, büyümeden veya çeşitli maliye politikalarından hareketle, yeni birtakım politikalar, unsurlar tespit etmek değil, belki faizdışı fazlanın yine bu oranda devam etmesi olabilir; ancak, cari açığı önlemek için yüksek faizdışı fazlada ısrar etmekte devam etmek, ekonomi açısından kesinlikle doğru olmayan sonuçlar yaratacaktır.

Cari açık, bu yılın ilk dört ayında, 6 900 000 000 dolar gibi bir rakama ulaşmıştır. Yine, 2004 Mart ayı sonundan geriye doğru 12 ay gittiğimizde, cari açık tutarının 9 100 000 000 dolar olduğunu görüyoruz ve hükümetin 2004 yılı cari açık hedefi de 7 600 000 000 dolar olarak ilan edilmiştir; ancak, ilan edilen bu hedef, çok kısa bir süre sonra revize edilmiş, 9 200 000 000 dolara çıkmıştır. Hükümetin, daha doğrusu IMF'nin yayınlamış olduğu dokümanlarda da, Türkiye'ye ilişkin 2004 yılı cari açık hedefinin 9 200 000 000 dolar civarında olduğunu görürüz; ancak, rakamın burada kalıp kalmayacağı, ekonominin yaşayacağı gelişmelere bağlıdır. Hepinizin bildiği gibi, uluslararası petrol fiyatlarında meydana gelen artış, Türkiye'nin beklemediği bir dış ödemeler dengesi sorunu yaratmış ve petrol fiyatlarının bu ölçüde devam etmesi halinde, cari açıkta öngörülen revize hedef de yukarılara doğru tekrar revize edilmek zorunda kalacaktır.

Ekonominin, hem 2003 yılında hem de 2004 yılında üst üste bu kadar yüksek düzeyde cari açık vermesi, bir ödemeler dengesi sorununu herkesin aklına getirmektedir.

Uygulanmakta olan para politikasının dalgalı kur esasına dayanması, kur politikasının dalgalı kur olması, cari açığa karşı yeterli güvence sağlamaktan uzaktır. Türkiye gibi borç stoku yüksek olan ülkelerde ve borç stokunun çevrilmesine ilişkin sorunu olan ülkelerde, bire bir cari açık-döviz kuru ilişkisini kurmak her zaman mümkün olmayabilir, bu bağlantı zaman zaman kopabilir ve bu nedenle, Türkiye'de cari açığı değerlendirirken, tek başına dalgalı kurun bir güvence olmayacağını gözden uzak tutmamamız gerekir.

Dalgalı kur yanında, maliye politikası, her zaman için, bir önlem olarak akla gelmelidir. Hükümetin bu konudaki yaklaşımı, cari açığın gayri safî millî hâsılaya oranının henüz tehlikeli

bir seviyeye ulaşmadığı, ayrıca, dalgalı kurun cari açığa karşı bir güvence oluşturduğudur; ancak, bunların yeterli olmadığını hepimiz görüyoruz.

Yine, 2003 yılında yapılan gözden geçirme çalışmalarında, 2004, 2005 ve 2006 yılları için öngörülen cari açık rakamlarını, IMF'ye olan toplam borçların tutarı ve gelecekte cari açığın finansmanı için temin edilmesi gereken borçların tutarıyla birlikte dikkate aldığımızda, gerçekten, bu kadar yüklü bir açığın, bu kadar yüklü bir finansman ihtiyacının karşılanması, Türkiye'nin önünde çok önemli bir sorun olarak durmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomideki bu gelişmeler, hükümetin dikkatle takip etmesi gereken gelişmelerdir. Cari açık konusundaki yaklaşım son derece eksiktir. "Kozmetik tedbirlerle cari açık önlenmez" şeklindeki sayın bakanların beyanları, gerçekte, cari açığa karşı hiçbir önlem alınmaması gibi bir sonucu, yaklaşımı yansıtmaktadır. Cari açığa karşı geçmişte önlem almayan hükümetlerin ekonomiyi hangi noktalara sürüklediğini gördük. Türkiye'nin önünde yine böyle bir sorun vardır, yine böyle bir tehlike vardır. Ben, hükümeti, bu yasa vesilesiyle buradan bir kez daha uyarmak, dikkatlerini bu yöne çekmek istiyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Hamzaçebi.